

บทที่ 4

ผลกระทบของข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยในคดีอาญาต่อการดำเนินคดี

ข้อสันนิษฐานที่มีอยู่ในกฎหมายนั้นส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างมาก ซึ่งพอแยกพิจารณาได้ดังนี้

- ก. กระบวนการดำเนินคดี
- ข. กระบวนการหลักนิติธรรม

ผลกระทบต่อการดำเนินคดี

ในคดีแพ่ง หากคู่ความฝ่ายใดได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานในกฎหมายแล้ว ฝ่ายนั้นก็ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานโดยเพียงแค่พิสูจน์ว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนก็เป็นการเพียงพอแล้ว¹ ศาลก็จะรับฟังข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายได้สันนิษฐานเอาไว้ ถ้าหากว่าข้อสันนิษฐานในกฎหมายอันนั้นเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว คู่ความอีกฝ่ายก็จะถูกผูกมัดตามข้อสันนิษฐานอันนั้นทันทีโดยไม่มีโอกาสโต้แย้งได้เลย ถ้าหากว่าข้อสันนิษฐานอันนั้นเป็นเพียงข้อสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาดแล้ว คู่ความอีกฝ่ายก็ยังมีโอกาสนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อสืบทักล้างข้อสันนิษฐานอันนั้นได้ แต่ก็เป็นการระอันทักท้วงของคุณความอีกฝ่ายนั้นที่จะต้องหักล้างข้อสันนิษฐานให้ได้ หากคนพิสูจน์ไม่ได้หรือไม่พิสูจน์แม้ตามความเป็นจริงฝ่ายของใครจะเป็นผู้ชนะก็ดี คนก็จะเป็นผู้แพ้ในประเด็นนั้น กล่าวโดยสรุปคือ กฎหมายหลักการการพิสูจน์ให้แก่คู่ความอีกฝ่ายนั่นเอง

¹ คู่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2478 มาตรา 84

ที่กล่าวข้างต้นเป็นผลของข้อสันนิษฐานในกฎหมายในทางแพ่ง แต่ในทางอาญานั้นการดำเนินกระบวนการมีข้อแตกต่างกับทางแพ่งอย่างมากที่สำคัญคือในประเทศไทยใช้ระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งฝ่ายโจทก์ที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดจะต้องรับภาระในการพิสูจน์ให้ศาลเห็นจริงว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหาของโจทก์ กล่าวคือ ฝ่ายโจทก์ต้องมีหน้าที่ในการนำพยานเข้าสืบก่อน¹ เสมอ ข้อนี้เป็นข้อแตกต่างจากคดีแพ่ง เนื่องจากในคดีแพ่งนั้นการกำหนดภาระการพิสูจน์นั้นดูจากประเด็นแห่งคดีเป็นประเด็น ๆ ไปว่า ฝ่ายไหนมีภาระต้องพิสูจน์ในประเด็นไหน ส่วนหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อนนั้น อาจถูกกำหนดขึ้นจากประเด็นต่าง ๆ ว่าฝ่ายใดมีภาระการพิสูจน์มากกว่า กล่าวคือ หากมีประเด็นที่จะต้องสืบมากกว่าแล้ว ก็มีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน หรืออาจจะกำหนดจากประเด็นสำคัญในคดีว่าตกอยู่กับฝ่ายไหน ฝ่ายนั้นก็จะมีหน้าที่นำสืบก่อน หรือฝ่ายหนึ่งอาจมีหน้าที่นำสืบก่อนในบางประเด็นแล้ว ควบความอีกฝ่ายก็มีหน้าที่นำสืบก่อนในประเด็นอื่น ๆ ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ศาลจะกำหนด

ในทางอาญานั้น หากมีข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยแล้วโจทก์ก็เพียงแต่พิสูจน์ให้ไปตามเงื่อนไขที่จะเข้าข้อสันนิษฐานเช่นเดียวกับในทางแพ่ง ตัวอย่างเช่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 โจทก์เพียงแต่พิสูจน์ว่า จำเลยประมุขในที่ประชุมอั้งยี่หรือของโจรเท่านั้นก็พอแล้ว จำเลยก็จะต้องสันนิษฐานว่ากระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือของโจรแล้ว เว้นเสียแต่จำเลยจะแสดงได้ว่า ได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่หรือของโจร หรือในกรณีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภครอง พ.ศ. 2522 มาตรา 59 เมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ว่านิติบุคคลกระทำความผิดตาม

¹ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 มาตรา 174

พระราชบัญญัติดังกล่าว โจทก์ไม่ต้องสืบว่ากรรมการหรือผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการ
 คำเนิกรของนิติบุคคลนั้นมีส่วนในการกระทำคามผิดของนิติบุคคลด้วยหรือไม่ เพราะ
 กฎหมายถือว่าบุคคลเหล่านั้นมีส่วนในการกระทำคามผิดด้วย โดยกฎหมายโอนภาระ
 ให้แก่บุคคลเหล่านั้นพิสูจน์ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำคามผิดของนิติบุคคลนั้นด้วย
 เป็นคน

เมื่อบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำคามผิด ผู้นั้นก็ตกเป็นผู้ต้องหา และเมื่อ
 ใ้ไ้คดีนั้นไปสู่ศาลผู้นั้นก็จะกลายเป็นจำเลย สิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่ก็จะถูก
 ักัดทอนลงไปบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนของกฎหมาย
 สามารถดำเนินไปได้ และเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกนำเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม
 แล้ว กฎหมายก็ได้บัญญัติสิทธิของผู้ต้องหา ¹ หรือจำเลยไว้ ² เพื่อเปิดโอกาสให้
 ผู้ต้องหาหรือจำเลยดำเนินกรต่อสู้คดีได้ตามกระบวนการยุติธรรมให้ได้ผลมากที่สุด
 แทน

นอกจากการถูกจำกัดสิทธิบางประการในฐานะที่เป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแล้ว
 หากเป็นกรณีที่เกิดอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานในกฎหมายที่เป็นโทษแล้ว ข้อสันนิษฐาน
 ดังกล่าวจะกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของจำเลยอีกหลายประการ ซึ่งแยกพิจารณาตาม
 ลักษณะของข้อสันนิษฐานออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

¹ ประเทือง กীরติบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พ.ศ. 2516 หน้า 14.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 8

1. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเด็กขาด
2. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่เด็กขาด

1. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเด็กขาด

เนื่องจากข้อสันนิษฐานเด็กขาดถูกบัญญัติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ยากแก่การหาข้อยุติหรือไม่อาจหาข้อยุติลงได้เพื่อให้ยุติลงโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 ดังกล่าวในบทกณ หรือในกรณีของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 60 ที่บัญญัติว่า "ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น..." เหตุที่กฎหมายจำกัดสันนิษฐานเช่นนี้ก็เพราะเป็นปัญหาที่ยากจะหาข้อยุติลงได้ ตัวอย่างเช่น ผู้ต้องหาถูกจับเพราะยิงคนตายในที่ชุมชน หากไม่มีหลักฐานอันประกอบแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาต้องการฆ่าผู้ตายเพราะผู้ต้องหาอาจแก้ตัวว่าต้องการฆ่าอีกคนหนึ่ง แต่กระสุนไปถูกผู้ตายอย่างไม่ทราบ หากไม่มีกฎหมายสันนิษฐานในกรณีเช่นนี้แล้วผู้ต้องหาจะไม่ถูกลงโทษที่เหมาะสม

ตามปกติโจทก์ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบของความผิดนั้น ๆ ตามที่กล่าวหาแล้วจำเลยก็มีสิทธิที่จะสืบพิสูจน์เพื่อหักล้างข้อกล่าวหาของโจทก์ แต่ถาจำเลยตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานเด็กขาดแล้ว สิทธิของจำเลยในการดำเนินคดีก็จะถูกเปลี่ยนแปลงไป ข้อสันนิษฐานเด็กขาดนี้มีผลกระทบต่อตัวจำเลยเป็นอย่างมาก ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

- ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย
- ข. กระทบต่อการระงับการพิสูจน์
- ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย

ตามปกติเมื่อมีคดีสู่ศาล ฝ่ายโจทก์จะฟ้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำการอันประกอบเป็นความผิด และจำเลยไม่อาจหักล้างได้แล้ว จำเลยจึงจะต้องรับผิด แต่ถนัดคดีของจำเลยตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้ว โจทก์เพียงแต่นำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้เข้าเงื่อนไขซึ่งข้อสันนิษฐานนั้นระบุไว้เท่านั้น ก็เป็นการเพียงพอให้จำเลยต้องรับผิดแล้ว โดยจำเลยจะถูกตัดสิทธิไม่ให้โต้แย้งได้โดยทางเดียวที่จำเลยจะทำได้ก็คือ สืบพิสูจน์ว่ากรณีของจำเลยไปเข้าข้อสันนิษฐานเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 27 วรรค 2 หากโจทก์พิสูจน์ได้ว่าจำเลยมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป เพียงเท่านั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว โจทก์ไม่ต้องนำสืบพิสูจน์พยานหลักฐานอะไรอีกต่อไป โดยข้อสันนิษฐานของกฎหมายจะเข้ามาดำเนินการแทนโจทก์ต่อไป กล่าวคือข้อสันนิษฐานจะสรุปเรื่องลงว่าจำเลยมียาเสพติดดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลที่ตามมาก็คือ ข้อเท็จจริงที่สรุปโดยข้อสันนิษฐานนี้จะถูกนำไปปรับกับมาตรา 69 วรรค 2 อันเป็นความผิดฐานมียาเสพติดดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท ส่วนจำเลยนั้นไม่มีสิทธิที่จะโต้แย้งว่าตนไม่ได้ครอบครองยาเสพติดเหล่านั้นเพื่อจำหน่ายเพราะข้อสันนิษฐานดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งมีผลเป็นการยุติข้อเท็จจริงที่ว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือไม่ให้สิ้นสุดลงตามที่สันนิษฐานไว้ และทำการปิดปากจำเลยไม่ให้โต้แย้งเป็นอย่างอื่นด้วย

จึงสรุปได้ว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาดนี้มีผลต่อความรับผิดชอบของจำเลยโดยตรงคือจำเลยจะถูกตัดสิทธิในการปฏิเสธความรับผิด

ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์

ภาระการพิสูจน์ หมายถึง ภาระในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ตนเป็นผู้กล่าวอ้างขึ้นมา เพื่อให้ศาลเห็นจริงดังที่ตนกล่าวอ้าง¹

ข้อสันนิษฐานเด็ดขาดเป็นการยุติข้อเท็จจริงบางประการลงอย่างเด็ดขาด เพื่อเป็นหลักในการปรับแก้บทกฎหมายต่อไป และมีผลให้โจทก์ได้รับประโยชน์ คือ ภาระการพิสูจน์ต่าง ๆ จะถูกลดลงให้เหลือเพียงพิสูจน์ให้เข้าเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐาน นั้นเท่านั้น จำเลยก็หมดโอกาสที่จะพิสูจน์พยานหลักฐานหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นได้เลย ดังเช่น พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 มาตรา 42 "คำสั่งพักใช้ใบอนุญาต และคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต... ให้ปิดไว้ ณ สถานที่ผลิตเพื่อขาย หรือสถานที่นำเข้าไปเพื่อขายซึ่งเครื่องสำอางและให้ถือว่าผู้รับอนุญาตได้ทราบคำสั่งนั้นแล้ว ตั้งแต่วันที่ปิดคำสั่ง"² ในกรณีเช่นนี้ หากโจทก์พิสูจน์ว่าได้ปิดคำสั่ง ณ สถานที่ดังกล่าวแล้วก็พึงข้อเท็จจริงเป็นยุติว่าจำเลยทราบคำสั่งนั้นแล้ว ทำให้จำเลยต้องผูกพันตามนั้น ส่วนทางจำเลยนั้น ภาระการพิสูจน์จะถูกตัดลงเหลือเพียงวางเฉย คือ ต้องพิสูจน์ว่า ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นไม่ตกอยู่ในบังคับแห่งข้อสันนิษฐานดังกล่าว โดยพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าไม่มีการปิดคำสั่งนั้นไว้ ณ สถานที่ผลิต เป็นต้น แต่หาพิสูจน์ไม่ได้ตามนี้แล้ว จำเลยก็ไม่มีโอกาสที่จะหักล้างว่าแม้จะปิดคำสั่งไว้แล้วก็ตาม แต่จำเลยก็ยังไม่ทราบคำสั่งนั้นเพราะในช่วงเวลาดังกล่าว จำเลยอยู่ต่างประเทศและไม่ได้อยู่เป็นที่ เป็นทางอื่นจะทำให้ญาติหรือลูกจ้างของจำเลยสามารถส่งข่าวให้จำเลยทราบได้

¹ คณิ่ง ฉายชัย, พยาน, (กรุงเทพฯ : สารศึกษาการพิมพ์ 2521)

หน้า 34 - 35.

² ดู พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2503), มาตรา 12

พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522, มาตรา 20

เป็นต้น ดังนั้น ข้อสันนิษฐานเด็กซากจึงมีผลตักการระการพิสูจน์ของจำเลยไม่ให้มี
โอกาสหักล้างข้อที่สันนิษฐานไว้เลย

ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ในคดีอาญาทั่วไปที่ไม่มีข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยเข้ามาเกี่ยวข้องกับ
จำเลยมีสิทธิที่จะไม่ให้การไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวน¹ ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง² หรือใน
ชั้นพิจารณา³ และโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์
กล่าวหา โดยโจทก์จะอ้างจำเลยมาเป็นพยานไม่ได้⁴ แม้จำเลยจะอ้างตนเองเข้ามา
เป็นพยานจำเลยก็ได้รับการคุ้มครองไม่ต้องตอบคำถามที่อาจทำให้ถูกไต่สวนคดีอาญา
เช่นเดียวกับพยานทั่วไป⁵ แต่ถ่าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยานในคดีที่ตนถูกฟ้องและ
เบิกความเท็จในคดีนั้นแล้ว จำเลยจึงจะมีความผิดฐานเบิกความเท็จ⁶ ไม่ว่าจำเลย
จะให้การเพื่อต่อสู้คดีหรือจะนิ่งเฉยก็ตาม ภาระของโจทก์ก็มีเท่าเดิม แต่ถ่าเป็นคดี
ที่ตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลยแล้ว โจทก์จะได้รับประโยชน์
จากข้อสันนิษฐานนั้น กล่าวคือ ข้อสันนิษฐานเหล่านั้นจะช่วยลดภาระในการพิสูจน์
และหน้าที่นำสืบลงอย่างมาก แต่สำหรับจำเลยแล้วสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น
จะถูกกระทบอย่างมาก กล่าวคือ จำเลยจะถูกบังคับโดยปริยายได้ต้องให้การเพื่อ
ต่อสู้คดี

¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 134, 135

² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 166

³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 172

⁴ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 232

⁵ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478, มาตรา 234

⁶ ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 593/2476, 291/2480, 1062 - 5/2512

2. ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่เกิดชาก

แม้ข้อสันนิษฐานไม่เกิดชากมีกำเนิดเช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานเกิดชากก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับบทาแล้ว ข้อสันนิษฐานไม่เกิดชากนี้มีบทบาทในกฎหมายมากกว่า มีความสำคัญมากกว่าและมีที่ใช้มากกว่าด้วย ทั้งนี้เนื่องจากข้อสันนิษฐานไม่เกิดชากนี้มีระดับความเป็นไปได้น้อยกว่าข้อสันนิษฐานเกิดชาก จึงทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติหยิบยกขึ้นมาใช้ได้ยากกว่า และได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นหลักในการยึดถือปฏิบัติในชั้นต้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ กฎหมายจึงยอมให้มีการนำสืบหักล้างได้ และด้วยเหตุที่กฎหมายยอมให้นำสืบหักล้างได้นี้เอง จึงทำให้ผลกระทบของข้อสันนิษฐานเช่นนี้มีน้อยกว่าข้อสันนิษฐานเกิดชาก ซึ่งพอแยกพิจารณาได้ดังนี้

- ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย
- ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์
- ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ก. กระทบต่อความรับผิดชอบของจำเลย

ในคดีที่จำเลยตกอยู่ในบังคับของข้อสันนิษฐานไม่เกิดชากนั้น จำเลยจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่ากระทำผิดคดีเมื่อจำเลยพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้แล้ว จึงทำให้จำเลยพ้นจากความผิดที่โจทก์กล่าวหา เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 286 วรรค 2 บัญญัติว่า "ผู้ใดไม่มีปัจจัยอย่างอื่นอันปรากฏสำหรับคำรังชี้พ หรือไม่มีปัจจัยอันพอเพียงสำหรับคำรังชี้พ และ (1) ปรากฏว่าอยู่ร่วมกับหญิงซึ่งค้าประเวณี หรือสมาคมกับหญิงซึ่งค้าประเวณี คนเดียวหรือหลายคนเป็นอาจัน... ให้ถือว่า ผู้นั้นคำรังชี้พอยู่จากรายได้ของหญิงในการค้าประเวณี เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจได้ว่ามิได้เป็นเช่นนั้น" เมื่อโจทก์นำสืบพิสูจน์ได้ว่าจำเลยอยู่ร่วมกับ

ซึ่งค่าประเวณี หรือสมาคมกับหญิงซึ่งค่าประเวณี กฎหมายเพียงแต่สันนิษฐานว่า จำเลยค่ารังสีพอยูจากรายได้ของหญิงในการค่าประเวณีเท่านั้น และเปิดโอกาสให้จำเลยนำพยายหลักฐานมาแสดงเพื่อหักล้างไม่ใ้ค่ารังสีพอยูจากรายได้ของหญิงในการค่าประเวณี เป็นต้น แต่ถ้าเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดแล้วจำเลยจะไม่มีโอกาสเช่นนี้เลย

ข. กระทบต่อภาระการพิสูจน์

สำหรับโจทก์แล้ว ข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีผล เช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานเด็ดขาดคือทำให้โจทก์เพียงแต่สืบพยานให้เข้าข้อสันนิษฐานก็เป็นการเพียงพอแล้ว ในส่วนของจำเลยนั้นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาดนี้มีผลกระทบน้อยกว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาด แต่ทำให้มีภาระการพิสูจน์มากกว่าข้อสันนิษฐานเด็ดขาด กล่าวคือ ทำให้จำเลยมีภาระที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าข้อเท็จจริงที่โจทก์พิสูจน์นั้นไม่อาจจะนำเข้าสู่ข้อสันนิษฐานได้ ซึ่งข้อนี้เป็นเช่นเดียวกับข้อสันนิษฐานเด็ดขาดดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าหากว่าจำเลยพลาดจากการพิสูจน์ในชั้นนี้ซึ่งมีผลให้จำเลยตกอยู่ในบังคับข้อสันนิษฐานแล้ว จำเลยก็ยังมีโอกาสที่จะพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้อีกชั้นหนึ่ง โดยแสดงให้เห็นว่า แม้จะตกอยู่ในบังคับข้อสันนิษฐานแล้วก็ตาม แต่มีข้อเท็จจริงบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าไม่เป็นไปตามที่สันนิษฐาน ตัวอย่างเช่น ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า "ผู้ใดอยู่ในวงการ เล่นอันขัดคอบทแห่งพระราชบัญญัตินี้... ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นควย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ถูกการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะ..." โจทก์มีภาระการพิสูจน์เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าจำเลยอยู่ในวงการ เล่นเท่านั้น ก็ทำให้จำเลยตกอยู่ในบังคับข้อสันนิษฐานแล้ว ส่วนจำเลยก็สามารถที่จะหักล้างในชั้นแรกว่าข้อเท็จจริงที่โจทก์พิสูจน์นั้นยังไม่อาจทำให้จำเลยตกอยู่ในบังคับแห่งข้อสันนิษฐาน เช่น แสดงให้เห็นว่าจำเลยเพียงแต่อยู่ในห้อง เล่นการพนันเท่านั้น

ยังไม่ถึงกับอยู่ในวงการพนัน¹ อันเป็นผลให้ข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่อาจนำมาใช้กับ
 จำเลย แยกจำเลยพลางจากการพิสูจน์ในชั้นนี้ซึ่งทำให้จำเลยตกอยู่ในบังคับข้อสันนิษฐาน
 แล้ว จำเลยก็อาจจะพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าแม้จำเลยจะตกอยู่ในวงการ เล่นพนันก็ตาม
 แต่จำเลยก็ไม่ไ้ร่วมเล่นควย เพียงแต่ไปเป็นผู้ดูแลเท่านั้น เป็นต้น

ค. กระทบต่อการต่อสู้คดี

ในข้อนี้ ผลกระทบของข้อสันนิษฐานไม่แตกต่างเช่นเดียวกับข้อสันนิษฐาน
 เด็ดขาดดังกล่าวในข้อ 1.ค กล่าวคือ จำเลยจะถูกบังคับโดยปริยายให้ฟ้องต่อสู้คดี
 หากจำเลยนิ่งเฉยเท่ากับจำเลยยอมรับผิดตามที่โจทก์กล่าวหา

กระบวนการพิจารณาคดีทางอาญานั้นแม้จะมีกฎเกณฑ์และขั้นตอนเกี่ยวกับระเบียบ
 พิธีในการดำเนินคดีก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่เครื่องครั้นกั้น เพราะในการดำเนินคดีทางอาญา
 ยึดถือหลักสำคัญประการหนึ่งคือ จะต้องเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่
 เช่น ในคำนำคำให้การของจำเลยนั้น จำเลยจะให้ถ้อยคำไว้ในคำให้การ หรือให้การ
 แล้วตอนคำให้การใด ๆ ฤๅในระหว่างพิจารณาจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาล การ
 ที่จำเลยนิ่งเฉยนั้นจึงมีความหมายถึงการนิ่งเฉยตลอดการพิจารณามีไต่ถามเฉยในขณะ
 ที่ศาลถามคำให้การของจำเลยเท่านั้น

¹ คำพิพากษาคดีที่ 1008/2478